Nemlilik, Yağış Türleri ve Yağışın Dağılışı

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- Sıcaklık ve nem özellikleri benzer geniş hava parçalarına **hava kütlesi** denir. Hava kütleleri rüzgârlarla taşınarak geldikleri yerin sıcaklık ve nemini ulaştıkları yere getirir (ör. Sahra üzerinden gelen hava Türkiye'de sıcaklığı artırır). Yağışın dağılışı hava kütlelerinin nemine, sıcaklığına, kaynak bölgesine ve izlediği yola bağlıdır. Nemli hava soğuyunca yoğuşma ve yağış olur.
- **Yükselim (konveksiyonel) yağışı:** Isınan havanın hafifleyip hızla yükselerek soğumasıyla oluşan sağanak yağıştır; sel-taşkına yol açabilir. Ekvatoral bölgede yıl boyu, karasal bölgelerde ilkbahar-yaz başında görülür.
- **Yamaç (orografik) yağışı:** Nemli hava kütlesinin dağ yamacı boyunca yükselip soğumasıyla, dağların nemli rüzgârlara açık yamaçlarında oluşur (Kuzey Anadolu Dağları ve Torosların denize bakan yamaçları, Himalayaların güney yamaçları). Dağın arka yamacı ise daha kurak kalır. **Cephe (frontal) yağışı:** Sıcak hava kütlesinin soğuk hava kütlesi üzerinde yükselip soğumasıyla oluşur; orta kuşakta etkilidir.
- **Dünyada** yağış Ekvator çevresinde (alçak basınç, yükselici hareket) ve orta kuşağın okyanusa bakan batı kıyılarında fazladır; 30° enlemleri çevresindeki yüksek basınç alanlarında (çöller), kutuplarda ve kıtaların iç kesimlerinde azdır.
- **Türkiye'de** yağışı dağların uzanışı, yükselti, denizler, bakı ve mevsimlik basınç koşulları etkiler. En çok yağış Karadeniz'de kuzeye, Akdeniz'de güneye bakan dağlık kesimlerde; en fazla **Rize**'de görülür. Dağlar kıyıya paralel uzandığı için iç kesimler az yağış alır; en az yağış **Iğdır** ile **Tuz Gölü** çevresindedir.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Sıcaklık ve nem özellikleri bakımından benzerlik gösteren geniş hava parçalarına ne ad verilir?

A) Cephe B) Meltem C) İzobar D) Hava kütlesi E) Doyma noktası

2 Yağış türlerini oluşum biçimleriyle eşleştiriniz.

1. Yükselim (konveksiyonel) 2. Yamaç (orografik) 3. Cephe (frontal)

a) Nemli hava dağ yamacı boyunca yükselip soğur.

b) Sıcak hava kütlesi soğuk hava kütlesinin üzerinde yükselir.

c) Isınan hava hafifleyip hızla yükselerek soğur.

3 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) Türkiye'de en fazla yağış alan il Rize'dir.

( ) Ekvator çevresinde yağışlar azdır.

( ) Cephe yağışları orta kuşakta etkilidir.

( ) 30° enlemleri çevresinde çöller yaygındır.

4 Türkiye'de en az yağış alan yerler arasında aşağıdakilerden hangisi yer alır?

A) Tuz Gölü çevresi
B) Rize
C) Doğu Karadeniz kıyıları
D) Batı Karadeniz kıyıları
E) Toros Dağları'nın denize bakan yamaçları

5 Ekvatoral bölgede yıl boyunca görülen sağanak yağışlar hangi türdedir?

A) Yamaç (orografik)
B) Cephe (frontal)
C) Yükselim (konveksiyonel)
D) Kar
E) Dolu

6 Himalaya Dağları'nın güney yamaçlarında yaz musonlarıyla birlikte bol yağış görülmesi hangi yağış türüne örnektir?

A) Cephe yağışı
B) Yamaç (orografik) yağışı
C) Yükselim yağışı
D) Kutup yağışı
E) Fön yağışı

7 Türkiye'de yıllık yağışın dağılışını etkileyen faktörlerden dördünü yazınız.

8 Sahra Çölü üzerinden gelen hava kütlelerinin Türkiye'ye ulaşmasıyla aşağıdakilerden hangisi beklenir?

A) Kar yağışının başlaması
B) Sıcaklığın düşmesi
C) Denizlerin donması
D) Nemin çok artması
E) Hava sıcaklığının artması

9 Aşağıdakilerden hangisi dünyada yağışın **az** olduğu alanlardan biridir?

A) Kıtaların iç kesimleri
B) Ekvator çevresi
C) Orta kuşakta batı kıyıları
D) Muson Asyası'nın kıyıları
E) Nemli rüzgârlara açık dağ yamaçları

10 Yükselim yağışları ile ilgili aşağıdakilerden hangisi **doğrudur**?

A) Yalnızca dağların arka yamaçlarında görülür.
B) Kutuplarda en fazladır.
C) Genellikle sağanak şeklindedir ve sel-taşkına yol açabilir.
D) Soğuk hava kütlesinin yükselmesiyle oluşur.
E) Yağış hiç düşmez.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 Aşağıdaki profilde denizden gelen nemli rüzgârların aştığı bir dağ ve P, R, S istasyonları gösterilmiştir. İstasyonların yıllık yağışları 1.250 mm, 2.100 mm ve 420 mm'dir. Bu değerleri istasyonlarla eşleştiriniz ve gerekçesini yazınız.

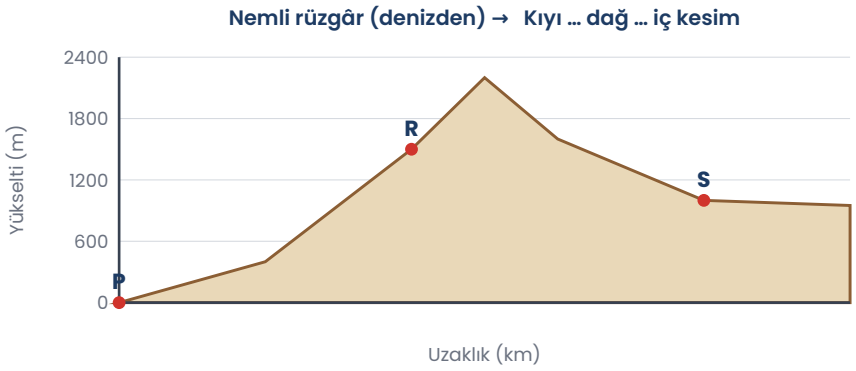

12 Aynı profile göre S istasyonunun az yağış almasının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Deniz seviyesinde olması
B) Ekvator'a çok yakın olması
C) Cephe yağışlarının fazla olması
D) Dağın arka yamacında kalıp alçalan havanın ısınarak kuruması
E) Nemli rüzgârlara açık olması

13 Aşağıdaki tabloda bir istasyonun aylık yağış miktarları (mm) verilmiştir. Yıllık toplam yağışı ve kış mevsiminin (Aralık, Ocak, Şubat) yıllık yağıştaki payını (%) hesaplayınız.

O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A
120	100	80	50	30	10	5	5	20	60	90	130

14 Aynı istasyonun yağış rejimi hangi iklim özelliğine uygundur?

A) Her mevsim bol yağışlı
B) Yazları çok yağışlı, kışları kurak
C) Yazları kurak, kışları yağışlı (Akdeniz iklimi özelliği)
D) Yıl boyunca hiç yağış almayan
E) İlkbaharda en yağışlı

15 Türkiye'de iç kesimlerin kıyılara göre az yağış almasında
I. dağların kıyıya paralel uzanması,
II. iç kesimlerin denizlerden uzak olması,
III. çevresi dağlarla çevrili çukur alanlar bulunması
durumlarından hangileri etkilidir?

A) Yalnız III B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

16 Cephe yağışlarının orta kuşakta etkili olmasının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ekvator'un bu kuşakta bulunması
B) Yüksek basıncın yıl boyu etkili olması
C) Güneş ışınlarının dik gelmesi
D) Buzulların bu kuşakta olmaması
E) Sıcak ve soğuk hava kütlelerinin bu kuşakta karşılaşması

17 Dünyada 30° enlemleri çevresinde geniş çöllerin, Ekvator çevresinde ise yağmur ormanlarının bulunmasını basınç ve hava hareketiyle açıklayınız.

18 Karadeniz kıyılarında kuzeye bakan yamaçların, Akdeniz'de ise güneye bakan yamaçların çok yağış almasının ortak nedeni nedir?

A) İkisinin de Ekvator'a yakın olması
B) Bu yamaçların denizden gelen nemli hava kütlelerine açık olması
C) İkisinde de fön rüzgârının sürekli esmesi
D) İki yamacın da Güneş'e bakması
E) İkisinin de iç kesimde bulunması

19 Aşağıdakilerden hangisi karasal iklim bölgelerinde ilkbahar sonu ve yaz başında görülen kısa süreli sağanakların (kırkikindi) türüdür?

A) Cephe yağışı
B) Yamaç yağışı
C) Muson yağışı
D) Yükselim yağışı
E) Kar yağışı

20 Rize'nin Türkiye'de en fazla yağış alan il olmasında aşağıdakilerden hangisinin etkisi **yoktur**?

A) Güneydoğudan esen sıcak ve kuru keşişleme rüzgârı
B) Denizden gelen nemli hava kütleleri
C) Dağların kıyıya paralel ve kıyıya çok yakın uzanması
D) Kuzeye bakan yamaçların nemli rüzgârlara açık olması
E) Yükseltinin kıyıdan itibaren hızla artması

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 Bir bölgede kışın, farklı yönlerden gelen sıcak ve soğuk hava kütleleri karşılaştığında günlerce süren, geniş alanlara yayılan yağışlar görülüyor.
Bu yağış türü ve en çok etkili olduğu kuşak aşağıdakilerin hangisinde birlikte verilmiştir?

A) Yükselim yağışı – tropikal kuşak
B) Cephe yağışı – orta kuşak
C) Yamaç yağışı – kutup kuşağı
D) Yükselim yağışı – kutup kuşağı
E) Yamaç yağışı – tropikal kuşak

22 Profil sorusundaki (11. soru) duruma benzer biçimde, Türkiye'de
I. Doğu Karadeniz kıyıları ile Erzurum-Kars Bölümü,
II. Antalya kıyıları ile Konya Ovası,
III. Rize ile Artvin'in kıyı kesimi
yer çiftlerinden hangileri "nemli rüzgâra açık yamaç – dağın gerisinde kalan kurak alan" ilişkisine örnektir?

A) Yalnız III B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

23 Kıtaların batı kıyılarında orta kuşakta yağışın bol olmasının, doğu kıyılarında ise tropikal kuşakta bol olmasının nedenleri sırasıyla aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

A) Batı rüzgârları – alizeler
B) Alizeler – batı rüzgârları
C) Kutup rüzgârları – musonlar
D) Musonlar – kutup rüzgârları
E) Fön – meltemler

24 Amazon Havzası'nda yıl boyu sıcaklığın 25-30 °C, yağışın 2.000 mm'nin üzerinde olmasını iklim sisteminin bileşen ve değişkenleriyle ilişkilendirerek açıklayınız.

25 Bir hava kütlesinin getirdiği yağış miktarını belirleyen etkenler arasında aşağıdakilerden hangisi **yoktur**?

A) Nemliliği
B) Sıcaklığı
C) Ulaştığı yerin boylam değeri
D) Kaynak bölgesi (kara-deniz)
E) İzlediği yol

26 Aynı dağın rüzgâra açık yamacındaki bir kasabada yıllık 1.800 mm, arka yamacındaki bir kasabada 450 mm yağış ölçülüyor.
Arka yamaçtaki kasaba için aşağıdakilerden hangisi **beklenmez**?

A) Tahıl tarımının yaygın olması
B) Doğal bitki örtüsünün bozkır olması
C) Sulama ihtiyacının fazla olması
D) Çay ve fındık gibi bol su isteyen ürünlerin sulamasız yaygın yetişmesi
E) Nem oranının düşük olması

27 Yamaç yağışları ile fön rüzgârları arasındaki ilişkiyi bir dağın iki yamacı üzerinden açıklayınız.

28 Aşağıdaki durumlardan hangisi hava kütlelerinin kaynak bölgelerinin özelliklerini taşımasına örnek **değildir**?

A) Kuzeyden gelen hava kütleleriyle Türkiye'de sıcaklığın düşmesi
B) Sahra'dan gelen havayla sıcaklığın artması
C) Kutuplardan gelen hava kütlelerinin kar yağışı getirmesi
D) Okyanustan gelen hava kütlelerinin nemli olması
E) Rize'de yıllık yağışın Iğdır'dan fazla olması

29 İklim değişikliğiyle sıcaklığın 1 °C artması atmosferin taşıyabileceği nem miktarını artırır. Bu durumun yağışlar üzerindeki olası sonucu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Dünyanın her yerinde yağışların durması
B) Yağışın yalnızca kar olarak düşmesi
C) Yağışın hiçbir bölgede değişmemesi
D) Hava kütlelerinin ortadan kalkması
E) Bazı bölgelerde kısa sürede düşen şiddetli yağışların artması

30 Aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi **yanlıştır**?

A) Rize – Türkiye'nin en fazla yağış alan ili
B) Ekvator – yıl boyu yükselim yağışları
C) Tuz Gölü çevresi – yamaç yağışlarının en fazla görüldüğü alan
D) Himalayaların güney yamaçları – muson ve yamaç yağışı
E) Orta kuşak – cephe yağışları

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**